

11. Данилюк Т.М. Теоретико-прикладні проблеми встановлення моменту закінчення злочину : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Т.М. Данилюк; Львівський держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2005. – 24 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2009/09dtmmzz.zip&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1.

Анотація

Ободовський О. В. Час вчинення триваючого злочину. – Стаття.

У статті розглянуто специфіку суспільно небезпечного діяння складу триваючого злочину. Зроблено висновок про те, що тривалість цього виду ускладнених одиничних злочинів визначається лише тривалістю діяння, а часом вчинення триваючого злочину треба вважати весь час, протягом якого вчинялося суспільно небезпечне діяння.

Ключові слова: триваючі злочини, злочинний стан.

Аннотация

Ободовский А. В. Время совершения длительно совершаемого преступления. – Статья.

В статье рассматривается специфика общественно опасного деяния состава длительно совершаемого преступления. Сделан вывод о том, что длительность данного вида усложненных единичных преступлений определяется только длительностью деяния, а временем совершения длительно совершаемого преступления следует считать все время, в течение которого совершалось общественно опасное деяние.

Ключевые слова: длительно совершаемые преступления, преступное состояние.

Summary

Obodovsky O. V. Time of the commission of a continuing crime. – Article.

The article deals with the specifics of a continuing crime. The author concludes that the duration of these crimes is determined only by duration of the act, and the time of committing the crime should be considered as continuing time when socially dangerous act was committed.

Key words: continuing crimes, dangerous state.

УДК 343.237

Л. М. Пілявська

ЗАЗДАЛЕГІДЬ НЕ ОБІЦЯНЕ ПРИДБАННЯ ЧИ ЗБУТ МАЙНА, ЗДОБУТОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ПРИЧЕТНОСТІ ДО ЗЛОЧИНУ

Процес формування інституту причетності до злочину пройшов довгий шлях становлення. Точки зору науковців щодо місця цього поняття в кримінально-правовій доктрині різняться. Протягом тривалого часу дискусійними залишаються питання зв'язку причетності до злочину з поняттям співучасті та визначення її як самостійного інституту.

Метою статті є визначення заздалегідь не обіцяного придбання чи збуту майна, здобутого злочинним шляхом, як одного з видів причетності до злочину; аналіз законодавчого закріплення; встановлення особливостей та ознак вказаного виду причетності.

Причетність до злочину – це умисне винне діяння, суб'єктивно не пов'язане зі злочинном, що вчиняється іншою особою (особами), яке не є складовою частиною

об'єктивної сторони основного злочину, не знаходиться в причинно-наслідковому зв'язку з таким злочином, не має єдності злочинного наміру й мети. Причетність до злочину вказує на зв'язок злочину та причетної до нього діяльності. Зв'язок проявляється в усвідомлених діях (бездіяльності) з речами матеріального світу, що містять інформацію про основний злочин, учасників і свідків основного злочину, потерпілих від основного злочину.

На підставі чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України), зокрема ч. ч. 6 і 7 ст. 27, а також напрацювань у теорії кримінального права та практики виділяють чотири види причетності до злочину:

- 1) заздалегідь не обіцяне приховування злочину, злочинця й наслідків злочину;
- 2) заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом;
- 3) заздалегідь не обіцяне потурання злочину;
- 4) недонесення про достовірно відомий підготовлюваний або вчинюваний злочин.

Заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, означає, що особа надає допомогу злочинцеві в збуті такого майна чи купує його після закінчення злочинної дії, наперед не домовляючись про таку угоду.

Суспільна небезпека придбання, одержання, зберігання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом, є своєрідним стимулом до вчинення нових злочинів; є ефективною системою для швидкої реалізації майна, здобутого злочинним шляхом; сприяє вилученню з легального товарообміну матеріальних цінностей; зумовлює руйнування економічної системи України; перешкоджає пошуку злочинців і розкриттю злочинів; збувальники пропагують злочинний спосіб життя, втягують нових людей у злочинну діяльність [1, с. 83].

Явище причетності, варто зазначити, було відоме й визнавалося караним ще з давніх-давен. Так, наприклад, ще Закони Хаммурапі, зокрема ст. 6, передбачали відповідальність за придбання краденого [2, с. 11].

Відповідальність за заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, уперше була встановлена на початку XII ст. в «Руській правді», зокрема в розділі «Про крадіжку» [3, с. 17].

Відповідальність у цих актах встановлювалася тільки в тому випадку, якщо особа знала, що майно викрадене, а сумлінний покупець не притягувався до відповідальності. Відповідальність за торгівлю майном, здобутим злочинним шляхом, наставала за завідомого знання про те, що майно було здобуто саме злочинним шляхом. Покарання передбачало обов'язкове відшкодування збитків власникові майна й іншим особам, що постраждали від дій збувальника викраденого, а також накладався штраф на користь князя [1, с. 82].

Судебник 1497 р. проголошував, що за прийом викраденого, його зберігання та продаж стягувалися збитки на користь власника майна, призначалася в'язниця [4, с. 9].

У Кримінальному уложенні 1903 р. царської Росії було загально визнано, що скупники речей, здобутих злочинним шляхом, є «...ніби банкірами злочинців, що

пропонують капітал, без якого значна кількість злочинів не могла б відбуватися» (ст. 279 містилася в главі про злочини проти суспільного порядку) [5, с. 313].

Кримінальне законодавство країн колишнього СРСР по-різному визначає суспільну небезпеку розглянутого діяння. Відповідно до модельного Кримінального кодексу для держав-учасниць СНД, що має рекомендаційний характер, це діяння відносилось до злочинів проти власності, як і в українському законодавстві. У Кримінальному кодексі Республіки Білорусь злочинне придбання або збут майна віднесено до злочинів проти здійснення економічної діяльності, тобто спрямовано на захист економічної системи Республіки Білорусь [1, с. 83].

У Кримінальному кодексі Республіки Таджикистан відповідальність за злочинне придбання або збут майна (у тому числі розуміється заздалегідь не обіцяне) визначено в главі 26 «Злочини проти власності». Аналогічна ситуація в законодавстві Республік Туркменістан та Узбекистан. Кримінальне законодавство Іспанії (1997 р.) визначає настання кримінальної відповідальності тільки за наявності завідомих знання про те, що воно було здобуте злочинним шляхом. Кримінальне законодавство ФРН 1891 р. (зі змінами й доповненнями станом на 15 грудня 1994 р.) передбачає такі склади злочинів: злочинне придбання або збут такого майна та приховування майна, здобутого злочинним шляхом. На думку німецького законодавця, цей злочин посягає на інтереси правосуддя. Кримінальний кодекс Франції від 22 липня 1992 р. відносить поняття «злочинне придбання або збут майна» до розділу «Про посягання на власність», у якому міститься перелік діянь, що складають об'єктивну сторону цього складу злочину: приховування, зберігання, передача, а також використання майна, здобутого злочинним шляхом, або виконання ролі посередника для її передачі, якщо відомо, що ця річ отримана в результаті злочину або вини. Таким чином, злочинними вважаються будь-які дії особи з майном, здобутого злочинним шляхом, після його одержання від добувача. Момент закінчення заздалегідь не обіцяного придбання або збуту такого майна настає на етапі пізніше, ніж в українському законодавстві – з моменту одержання майна у володіння або для зберігання, а також із моменту збуту [1, с. 84].

Безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок набуття права володіння, користування й розпорядження майном. Об'єктивна сторона злочину характеризується наявністю хоча б одного діяння, заздалегідь не обіцяного виконавцю злочину, проте яке має причетність до вже вчиненого злочину, а саме:

- придбання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом;
- зберігання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом [6, с. 16].

Усі ці дії винної особи виникають і вчиняються щодо вже вчиненого злочину (після вчинення крадіжки, контрабанди, бандитизму тощо). Такі дії не перебувають у причинному зв'язку зі злочинном, унаслідок якого було добуто майно. Придбання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, – це протиправне обернення такого майна на свою користь шляхом купівлі, обміну на інше майно, прийняття в рахунок боргу, одержання як дарунка тощо. Збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, – це прийняття такого майна для реалізації з

подальшим продажем, обміном тощо, а також надання допомоги особі, винній у злочині, у збуті майна. Зберігання майна, здобутого злочинним шляхом, полягає в прийнятті та прихованні такого майна на певний період [6, с. 17].

У цивільному праві під придбанням майна необхідно розуміти укладання цивільно-правової угоди майнового характеру: договору купівлі-продажу, дарування, обміну тощо. У таких випадках право власності на майно переходить від особи, яка відчужує майно, до набувача. Інший зміст поняття «придбання» має в кримінальному праві. Ці два поняття мають лише зовнішню подібність і жодним чином не співвідносяться. Особа, яка відчужує майно, що здобула шляхом вчинення злочину, стає неправомірним власником майна, тому передає набувачеві лише фактичну можливість розпоряджатися й володіти майном, що було здобуте, при цьому юридичних прав на це майно набувач не одержує. Поняття придбання й одержання майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, близькі за своїм змістом. Як придбання, так і одержання забезпечують можливість розпоряджатися зазначеним майном як своїм власним.

Відрізняються ці поняття способом придбання такої можливості. Під одержанням майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, варто розуміти безкоштовну або оплатну передачу такого майна одною особою іншій із наступним використанням на свій розсуд. Під зберіганням майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, варто розуміти володіння майном на короткий або тривалий час, у процесі якого винний зберігає контроль (без ознак співучасті) над ним. Воно може знаходитися в його приміщенні, в особистому транспорті або в якому-небудь іншому місці, відомому тільки хранителю [1, с. 84].

Збут майна, завідомо отриманого злочинним шляхом, означає дії, спрямовані на передачу майна третій особі, у результаті здійснення яких ця особа може розпоряджатися цим майном на свій розсуд. Збут такого майна може здійснюватися в різних формах, а за своєю юридичною природою всі форми злочинного збуту майна є рівнозначними; законодавець не вказує конкретної форми збуту [7, с. 49].

Суб'єктом заздалегідь необіцяного придбання, одержання, зберігання або збуту майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, є осудна фізична особа, яка досягла 16-річного віку. Заздалегідь не обіцяне придбання, одержання, зберігання або збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, вчинене службовою особою з використанням свого службового становища (за умови заподіяння значної шкоди або тяжких наслідків), вимагає кваліфікації за сукупністю злочинів – за ст. ст. 198 і 364 Кримінального кодексу України (зловживання владою або службовим становищем). Однак варто підкреслити, що суб'єктом цього злочину не можуть бути особи, що здобули майно злочинним шляхом і самі його збули; особи, що підбурювали до вчинення або сприяли вчиненню злочину, у результаті якого було здобуте майно, з метою наступного придбання або збуту цього майна. погоджуємося з думкою В. Кузнецова про те, що в цих випадках «...особа є суб'єктом того злочину, за допомогою якого було здобуте майно» [8, с. 57].

Суб'єктом розглянутого злочину може бути тільки особа, яка заздалегідь не обіцяла придбати, одержати, зберегти або збути майно, що здобуте злочинним шляхом.

Варто звернути увагу на положення Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10, зокрема п. 24, де зазначено: дії особи, яка безпосередньо не брала участі у вчиненні злочину, проте порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину або предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню злочину, належить кваліфікувати як співучасть у злочині, скоєному у формі пособництва, з посиланням на ч. 5 ст. 27 Кримінального кодексу України.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом. Особа усвідомлює, що здобуває, одержує, зберігає та збуває майно, здобуте злочинним шляхом, і бажає вчинити такі дії. Усвідомлення того, що майно здобуто злочинним шляхом, є обов'язковою ознакою інтелектуального моменту умислу винної особи. При цьому не обов'язково знати характер та обставини вчиненого злочину. Зміст суб'єктивної сторони злочинного діяння розкривається через поняття вини, мотиву й мети.

Чинний Кримінальний кодекс України в ст. 198 передбачає відповідальність за заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом, за відсутності ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Так, ОСОБА_1. скоїла заздалегідь не обіцяний збут майна, завідомо здобутого злочинним шляхом, а саме збула телефон «Сіменс СХ-75» вартістю 1 254,60 грн, який завідомо для нього 25 грудня 2005 р. було здобуто злочинним шляхом, а саме ОСОБА_2 відкрито викрадено в ОСОБА_3. Підсудний визнав повністю обвинувачення за ст. 198 Кримінального кодексу України, дав показання про обставини скоєння злочину. Вироком Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області від 2 квітня 2007 р. ОСОБА_1. було засуджено за ст. 198 Кримінального кодексу України, та призначено їй покарання у вигляді штрафу в розмірі 510 грн [9].

Також вироком Малиновського районного суду м. Одеси від 8 липня 2011 р. було визнано ОСОБА_1 винною в скоєнні злочину, передбаченого ст. 198 Кримінального кодексу України, та призначено йому покарання у вигляді позбавлення волі строком на один рік. По суті справи було встановлено, що ОСОБА_2 спільно та за попередньою змовою з ОСОБА_3, проходячи вулицею Самарською біля будинку № 55 і маючи єдиний умисел на заволодіння чужим майном, вступили в попередню змову на вчинення розбійного нападу на раніше незнайому ОСОБА_4. Із зазначеною метою ОСОБА_2 й ОСОБА_3 заволоділи наявним у неї майном, а саме телефоном марки «Соні Еріксон» вартістю 1 000 грн. Водночас ОСОБА_1, достовірно знаючи, що в ніч з 2 на 3 грудня 2010 р. ОСОБА_2 спільно з ОСОБА_3 відкрито викрали в потерпілої ОСОБА_4 мобільний телефон марки «Соні Еріксон», отримала від останніх вказаний мобільний телефон із метою подальшого його збуту. Допитаний у ході судового слідства підсудний ОСОБА_1 свою вину в скоєнні злочину, передбаченого ст. 198 Кримінального кодексу України, повністю визнав [10].

Ще одним прикладом є вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області. Підсудний ОСОБА_1 своїми умисними діями, спрямованими на збут майна,

завідомо одержаного злочинним шляхом, вчинив злочин, передбачений ст. 198 Кримінального кодексу України. Вказаним вирокі від 15 березня 2012 р. було визнано ОСОБА_1 винним у вчиненні злочину, передбаченого ст. 198 Кримінального кодексу України, та призначено покарання у виді арешту на строк один місяць. За матеріалами справи було встановлено, що підсудний ОСОБА_2 12 грудня 2011 р., знаходячись на території домогосподарства за АДРЕСА_1, яке належить ОСОБА_3, та перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, умисно таємно викрав металевий станок із електродвигуном вартістю 500 грн, який знаходився біля гаража, чим спричинив потерпілій ОСОБА_3 матеріальну шкоду на вказану суму. У подальшому ОСОБА_2 перевіз викрадений двигун разом із ОСОБА_1, який перебував у стані алкогольного сп'яніння та знав, що двигун є краденим [11].

О. Дудоров вказує, що причетністю до злочину в кримінальному праві традиційно визначається умисна суспільно небезпечна діяльність, яка пов'язана з основним вчиненням (вчинюваням) злочинином, проте не є участю в ньому. Вважається, що між поведінкою причетної особи й діями виконавця або іншого співучасника відсутній причинний і винний зв'язок, а саме причетність завдає шкоди передусім інтересам правосуддя як специфічній діяльності спеціально уповноважених державних органів із розкриття та розслідування злочинів і притягнення винних осіб до юридичної відповідальності. Складність такого розмежування зумовлена також тим, що злочини, передбачені ст. 198 Кримінального кодексу України, є підстави розцінювати як спеціальні різновиди приховування злочину. Особа, яка є суб'єктом придбання чи збуту предмета, усвідомлюючи, що він здобутий злочинним шляхом, не тільки допомагає злочинцю отримати користь від скоєння основного (первинного) суспільно небезпечного діяння, а сприяє його приховуванню, оскільки цей предмет може як доказ викривати злочинця [7, с. 45].

Зазначимо, що заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, передбачає знання суб'єктом того, що придбане ним майно здобуто саме злочинним шляхом, тобто чітко відомо про те, що майно, стосовно якого укладається певна угода, здобуто саме неправомірним шляхом, проте цей факт не зупиняє особу в придбанні такого майна. Факт усвідомлення того, що майно здобуто злочинним шляхом, є однією з важливих підстав для настання кримінальної відповідальності особи за заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом.

Література

1. Бердяга С. Придбання, одержання, зберігання або збут здобутого злочинним шляхом / С. Бердяга // Юридичний журнал. – 2005. – № 5(35). – С. 83–89.
2. Законы Хаммурапи // Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран: Древность и Средние века / сост. В. Томсинов. – М. : Зеркало, 2000. – С. 560.
3. Титов Ю. Хрестоматия по истории государства и права СССР. Дооктябрьский период / Ю. Титов, О. Чистяков. – М. : Юридическая литература, 1990. – 479 с.
4. Наша служба – уголовный розыск: 80 лет уголовному розыску России / гл. упр. уголов. розыска МВД РФ. – М. : Олимп, 1998. – 319 с.
5. Российское законодательство X – XX веков : в 9 т. / под общ. ред. О. Чистяков. – М. : Юридическая литература, 1984–1994. – Т. 9 : Законодательство эпохи буржуазно-демократических революций. – 1994. – 352 с.

6. Зуйков Г. Криміналістичне навчання про спосіб здійснення злочину / Г. Зуйков // Соціалістична законність. – 1971. – № 3. – С. 16–18.
7. Дудоров О. Про розмежування придбання чи збуту майна одержаного злочинним шляхом і легалізації злочинних доходів / О. Дудоров // Вісник прокуратури. – 2008. – № 10(88). – С. 43–61.
8. Кузнецов В. Борьба с преступным приобретением и сбытом имущества / В. Кузнецов. – К. : Наукова думка, 1970. – 160 с.
9. Вирок Олександрійського міськрайонного суду Кіровоградської області від 2 квітня 2007 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Search>.
10. Вирок Малиновського районного суду м. Одеси від 8 липня 2011 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Search>.
11. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 15 березня 2012 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Search>.

Анотація

Пілявська Л. М. Заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, як один із видів причетності до злочину. – Стаття.

Статтю присвячено одному з видів причетності до злочину, зокрема заздалегідь не обіцяному придбання чи збуту майна, здобутого злочинним шляхом. Розглянуто історичні нормативно-правові акти й чинне законодавство на предмет врегулювання питань кримінальної відповідальності за вчинення цього виду причетності до злочину. Проаналізовано судову практику.

Ключові слова: причетність до злочину, нормативно-правовий акт, заздалегідь не обіцяне придбання чи збут майна, здобутого злочинним шляхом, кримінальна відповідальність.

Аннотация

Пилавская Л. М. Заранее не обещанное приобретение или сбыт имущества, добытого преступным путем, как один из видов причастности к преступлению. – Статья.

Статья посвящена одному из видов причастности к преступлению, в частности заранее не обещанному приобретению или сбыту имущества, добытого преступным путем. Рассмотрены исторические нормативно-правовые акты и действующее законодательство на предмет урегулирования вопросов уголовной ответственности за совершение данного вида причастности к преступлению. Проанализирована судебная практика.

Ключевые слова: прикосновенность к преступлению, нормативно-правовой акт, заранее не обещанное приобретение или сбыт имущества, добытого преступным путем, уголовная ответственность.

Summary

Pilyavska L. M. Not promised before purchase or sell of the property, which was obtained with illegal means as one of the type of involvement to the crime. – Article.

The article is dedicated to one of the types of the involvement to the crime not promised before purchase or sell of the property, which was obtained with illegal means. Historical legal acts, legislation on the subject of regulation of the problems of criminal responsibility for commitment of this certain type of crime involvement are observed, judicial practice has been analyzed.

Key words: involvement to the crime, legal acts, not promised before purchase or sell of the property, which was obtained with illegal means.